

ACC. N:R M. 15939:1-8.

Landskap: Småland Upptecknare: Fingal Johansson, Vänamo
Härad: Östbo Berättare: " " " "
Socken: Div. 2: N Berättarens yrke: fastighetsägare
Uppteckningsår: 1962 Född år 1885 i Fingele

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

x annan Ber.
e sid. 8

Meilstolpar och vägvisare s. 1-3.
(skriven s. 6-7.)

LUF 119

27/5-62

Skriv endast på denna sida.

Svar på frågelista L.U.F. 119 Milstolpar o. Vägvisare
Jag utgår från Värnamo gästgövargård, på
kartskissen = 6 och uppåt Fryele socken.

Man kallar milstolparna inom orten
fjärdingspålar därför att det stod en
sådan på varje fjärdedels mil.

Fjärdingspåle 1. stod vid avtagsvägen till
Lergravnen som numera kallas Bäckaskog.

Får omkring 20-25 år sedan blev den av
okynliga människor raserad och är nu
mera losta. Fjärdingspåle 2 står i byn
Nederby, helt nära en gård, och pålen är
väl bevarad. Nästa påle står på ägorna
till Närbyholm's gård, pålen utmärkt som
3 på kartskissen. Gjutjärnsplattan sönderlaggen
men stenröret som den står i finns kvar.

Fjärdingspåle 4 står på Laryds ägor.

1 Och Fjärdingspåle 5 står ett par hundra meter

Lug 119

norr om Fryele kyrka. Stenen väl bevarad.
 Omkr. 1/2 km. söder om Hörle bruk stod till
 början av 1900-talet en milstolpe av sten.
 Den flyttades då till Norra Små. kembyggs-
 park i Jönköping. Stenen var om jag ej minns
 fel från Karl XII tid. Jag ^{har} på kartkivern sett
 den som N. 11. På Hörlemön öster om Hörle bruk
 står fjärdingspåle 9. Vid byn Hemmerhult
 stod en väl huggen påle med Gustav III
 namnschiffen. Den flyttades med tillstånd,
 troligen av länsstyrelsen till riksdagsman
 Johansson i Mörkhult trädgård och finnes där
 förmodligen ännu. (10) Vid Fryele kvarn
 påle 8. Vid Fryele-Bergsgård 6. och den är
 väl bevarad. Vid Råhult by står påle 7.
 På vägen Näsbyholm - Ols bruk i Näsbyholms skog
 påle 12. Den är redan länge raserad och borta

Fjärdingspälarna 1.2.3.4.5.6.7.8.9.12. voro en platta av gjutjärn, med inskription av siffror och bokstäver, uppbjuda.

Överst jönk. läns vapen = tre torn, och inskriptionen "1/4 mil, Örtbo härad 1867."

Plattan omkr. 75 cm. hög, 35 cm. bred.

Den var med nedre delen kringmurad, utan murbruk, av ahuggna gråstenar, i en sockel, fyrkantig, något avsmalnande upp till, omkr. 1.25 meter hög, och vid baren omkr. 1 m. i fyrkant. Vanligen voro stenarna utvalda med omsorg, släta och något lunda trävinkligna. I gjutjärnplattans nedre del var ett hål omkr. 5 cm. i diam. avsett att träda igenom en störstump e.d. för att plattan skulle sitta säkert fast.

Storpe. 9 på hörlemon var med platta av sten

se sid. 6.

å vilken var inskrifvat: "1 Mil." Plattan var med sin nedre del nedmurad i ett stenfundament liksom de föregående beskrivna fjärdingspälarna. Mellertolpen vid Hörle bruk var med sin nedre del nedgrävd i jorden, och vilade inte på någon stenvmur. Sten 10 vid Hemmerskult i Fryele s:n var av väl huggen sandsten, övert en kungl. krona och Gustav III:s mannschipper.

Mellertolpe heter: "milapålä" och svartmellertolpe = "fjärrippspålä" i ortens dialekt.

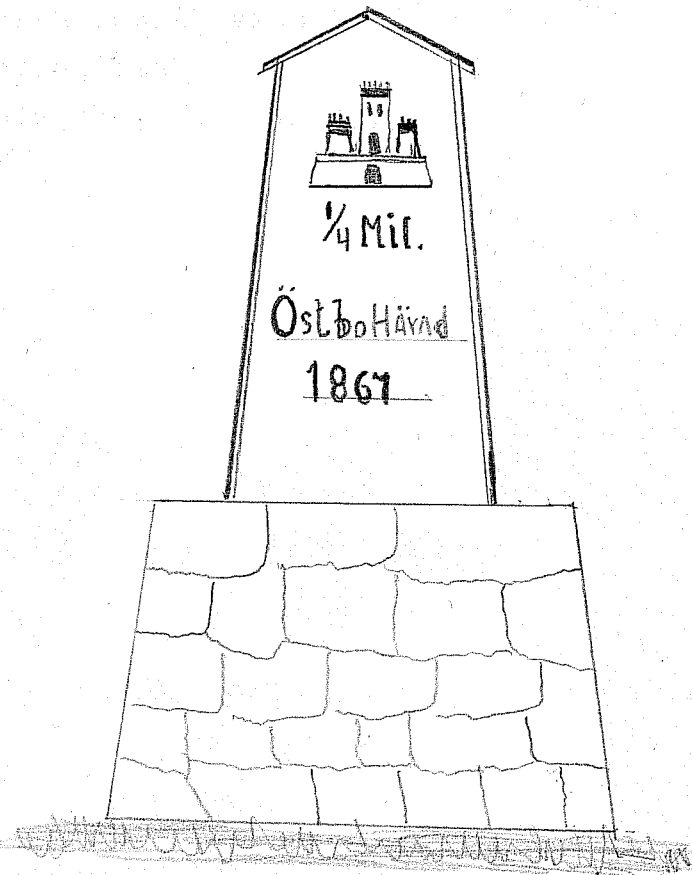
I Hemmerskult, där påle 10 stod, for gården i dagligt tal kallats "pålarn" och på 1850-talet hade där en bonde som var nämndeman och han kallades "nämndamannarn pålarn". Mera sällan hör ^{man} benämningen "fjärrippsväjj" varmed avses $\frac{1}{4}$ mil.

Utgångspunkten, varifrån man placerat

mil- och fjärdingspälar, var Värnamo gästgivar-
gård. Vilka som satte upp mil- och fjärdingspälar
berättade, underhöll dem, och på vems befallning
det skedde vet jag inte, men förmodligen var det
länsstyrelsen, eller vägstyrelsen (vägpässan) som
omhändertog detta. Mil- och fjärdingspälar voro
uppsatta på 1-2 meters avstånd från vägbanans
kant. Det sägs att luffare fördom brukade genom
anteckningar på mil- och fjärdingspälar med-
dela sig med varandra, eller skriva små
dikter på dem. "T.ex. O luffare sörj ej för
bröd (varmed väl menades mat) Det är dig av
brömatjarringva givet, och då du lider ej nöd."
Enl. en uppteckning som min far gjöt 1863,
(han var född 1849) var en "Svensk mil" =
6000 famnar = 18000 alnar. (1 famn = 3 alnar.)
Enl. 1884 års almanacka: 1 mymil = 10 km. 1 km = 1000 m.

M. 15939 : 6.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

Fjärdingspåle: Fryöse s:n.

(se sid. 3.)

M. 15939 : 7.

HEMMERSHULT. 1/2

Karta
över Vagar
omkring
Värnamo.

- Väg.
- Sj.
- sockengräns.
- milstolpar

Till Söndköping

Vidöstern

Till Ljungby

HÖRLEMON.

x Hörle bruk

HÄYÅN.

x KARLSSORS.

Lagan.

VÄRNAMO SN.

NEDERBY.

LERGRAVEN

Värnamo

VÄRNAMO GÄSTOIVAREGÅRD

KEILSTORP

Sjön Hindsen

LILLÅN.

SUSEN DORF.

FARYD 4

FRYELE SN.

NÄS
Byholm

Till OHS BRUK.

FRYVESE Kyrka

RÅHULT.

TILL NYDALA.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

7.

Sedan föreg. sidor skrivits har jag erhållit uppgift om följande:

Omkr. 2 km. söder om Värnans i vid Köbbele-
Erlandsgård står en milstolpe ungefär
lika med den som stått vid Hemmerskult
i Fryele s:n. Sten är väl huggen i sandsten
Överst krona, inskription: Gustav III vann-
schiffer, 1 mil. Stenen står vid vägdiket utmed
riksväg 1. Vid berättarens födelsehem Lofiero
i Vacktorp s:n. fanns till omkr. 50 år sedan, en
milstolpe av sten, lika med den vid Hörlemön.
Vid Eds gård i Vacktorp s:n i fjärdingspöle
från 1867. en dito vid Trösk klippan i Vacktorp s:n
och 1 dito vid Lundboholms gård i Vacktorp s:n.
Berättaren sade sig tro att dessa stolpar ännu
finnas kvar, utom den vid Lofiero som
spolierades för 50 år sedan.